

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ
ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΤΟΥ ΙΔ' ΑΙΩΝΑ

ΤΟΜΟΣ Α'
ΚΕΙΜΕΝΑ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

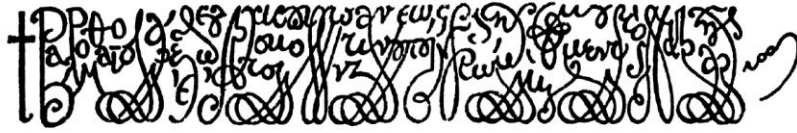
ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΤΟΥ ΙΔ' ΑΙΩΝΑ

ΤΟΜΟΣ Α'
ΚΕΙΜΕΝΑ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2019

Ὁσιώτατοι, ὁ τε Καθηγούμενος Ἀρχιμανδρίτης κύριος Ἐφραίμ καὶ οἱ λοιποὶ πατέρες τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Βασιλικῆς, Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου, τέκνα ἐν Κυρίῳ πολυφίλητα τῆς ἡμῶν Μετριοτήτος, χάρις εἴη τῇ ὑμῶν Ὁσιότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ τοῦ πλουσιοδώρου Θεοῦ ἡμῶν.

Ἀσμενῶς ἐπληροφορήθημεν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 1447/20.1.1. καὶ ἀπὸ κ' Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. γράμματος τῆς ἀγαπητῆς Ὁσιότητος ὑμῶν, τὴν πρόθεσιν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου, ὅπως προβῆ εἰς νέαν Λειτουργικὴν ἔκδοσιν, ἀφορῶσαν εἰς τὰς Τυπικὰς Διατάξεις τῆς Θείας Λειτουργίας, τὰς διαλαμβανομένας ἐν χειρογράφοις τοῦ ΙΔ' αἰῶνος τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μονῆς.

Ἡ νέα αὕτη ἀξέπαινος κατὰ πάντα πρωτοβουλία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπαιδίου δὲν ἀποβλέπει προφανῶς εἰς τὴν ἔκδοσιν νέου Λειτουργικοῦ Βιβλίου, ὑπὸ τὴν στενὴν τοῦ ὄρου ἔννοιαν, οὔτε, περισσότερον, ἀποβλέπει εἰς τὴν ὑποκατάστασιν τοῦ ἰσχύοντος Τυπικοῦ, ἀλλὰ εἰς τὴν προσφορὰν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον καὶ τὸ φιλακόλουθον χριστεπώνυμον πλήρωμα τοῦ ἀναγκαιοῦντος ὕλικου διὰ νὰ μελετηθῇ καλλίτερον ὁ ὑψίστου ἐνδιαφέροντος, θεωρητικοῦ τε καὶ πρακτικοῦ, τομεὺς τῆς Θείας Λατρείας, νὰ διαφωτισθῇ ἡ ἱστορία καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν Λειτουργικῶν τύπων καὶ νὰ προβληθῇ ἡ ἀκριβὴς τάξις καὶ ἡ σεβασμῖα λειτουργικὴ παράδοσις.

Οἱ συγγραφεῖς τῶν Βατοπαιδινῶν χειρογράφων, λογιώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι κληρικοὶ καὶ μοναχοί, διάδοχοι καὶ συνεχισταὶ τῆς ἀκριβεστάτης λειτουργικῆς παραδόσεως τῶν Φιλοκαλικῶν Πατέρων – τῶν «Κολυβάδων» τοῦ Ἁγίου Ὁρους – οὔτε καινοτόμοι, οὔτε νεωτερισταὶ ἐπεθύμουν νὰ φανοῦν, κανονίζοντες νέας τινὰς Τυπικὰς διατάξεις, ἀλλὰ φόβῳ Θεοῦ κατέστρωσαν καὶ κατέγραψαν σαφῶς καὶ ἐπακριβῶς τὴν μοναχικὴν λειτουργικὴν τάξιν καὶ παράδοσιν εἰς μίαν κρίσιμον διὰ τὴν Θείαν Λατρείαν ἐποχὴν. Ἐξαίρομεν, εἰδικώτερον, ὡς ἀξιοσημεῖωτον τὴν προσπάθειαν τοῦ ἐκ τῶν προκατόχων τῆς ἡμῶν Μετριοτήτος ἀγίου Φιλοθέου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Κοκκίνου, ὁ ὁποῖος, διὰ τῆς συγγραφῆς τῆς «Διατάξεως τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ τῶν λοιπῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν» περὶ τὸ τέλος τῆς Βυζαντινῆς περιόδου, ἐπεδίωξε τὴν ἀποτύπωσιν ἐνὸς λεπτομερεστάτου ὁδηγοῦ-Τυπικοῦ, ἀληθοῦς Πανδέκτου τῆς λειτουργικῆς παραδόσεως.

Αί δημοσιευόμενα διὰ τῆς παρουσίας ἐκδόσεως τυπικαὶ διατάξεις δύνανται καὶ σήμερον νὰ ἀποβοῦν πρακτικῶς ἐπωφελεῖς, δεδομένης τῆς μεθ' ἱκανοποιήσεως παρατηρουμένης ἐπ' ἐσχάτων ἀναβιώσεως τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ τῆς ἀξιεπαίνου ἀναζητήσεως, τῆς ἐκδηλουμένης ἰδιαίτερος εἰς τὰς νέας πολυμελεις ἀδελφότητας, γνησιότερων καὶ ἀκριβεστέρων μορφῶν Λατρείας. Ἄλλως, βεβαίως, ἔχουσι τὰ πράγματα εἰς τὰς Ἐνορίας, ἔνθα τηρεῖται μὲν κατ' ἀρχὴν τὸ κοινὸν μοναχικὸν Τυπικόν, αἱ ἰδιαίτεροι συνθήκαι, ὡστόσον, ὑπαγορεύουν συντημίσεις καὶ περικοπὰς, ἀναγκαίας μὲν, εἰς βάρος, ὁμως, τῆς Λειτουργικῆς τάξεως καὶ τῆς Τυπικῆς ἀκριβείας.

Συγχαίροντες, ὅθεν, πατρικῶς καὶ ὀλοθύμως, διὰ τῶνδε τῶν Πατριαρχικῶν ἡμῶν εὐχετικῶν Γραμμάτων τὴν νέαν ταύτην πρωτοβουλίαν τοῦ πολυσχιδοῦς πνευματικοῦ, ἐκδοτικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς, ἀπονέμομεν ὑμῖν ὀλόθυμον τὴν Πατριαρχικὴν καὶ πατρικὴν ἡμῶν εὐλογίαν, εὐχόμενοι ὅπως Κύριος ὁ Θεός, διὰ πρεσβειῶν τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς ἐφόρου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπαιδίου, κρατῦνη πάντας ὑμᾶς, ἐπὶ αἰσία τελεσφορήσει τοῦ μοναστικοῦ ὑμῶν ἀγῶνος, καὶ ἐπευλογῇ τὰ τίμα ὑμῶν ἔργα, πρὸς δόξαν καὶ εὐκλειαν τῆς Μητρὸς πάντων ἡμῶν Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ οἰκοδομὴν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, Οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴησαν μεθ' ὑμῶν πάντων, τέκνα ἀγαπητὰ ἐν Κυρίῳ.

Λβη' Νοεμβρίου ιδ'

Ἐπισημοῦς
Ἐπίσκοπος Ἰεροσολύμων
Ἰεροσολύμων
Διάκονος Θεός θεῶν ἐν Χριστῷ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δίνει σὸν κάθε ἄνθρωπο τὴν δυνατότητα νὰ λατρεύει τὸν ἐπουράνιο Πατέρα ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Ὅλος ὁ ἄνθρωπος –τὸ πνεῦμα, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα– συμμετέχει σ' αὐτὴν τὴν λατρεία. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ἡ θεία λατρεία ἔχει, ἅς μᾶς ἐπιτραπῆ ἢ παρομοίωση, τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα της. Ἡ μὲν ψυχὴ εἶναι ἡ ἐνέργεια τῆς θείας Χάριτος, τὸ δὲ σῶμα τὰ ἐξωτερικὰ σύμβολα καὶ οἱ τύποι. Παρ' ὅλο πὸν «τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν» (Ἰακ. 2,26) καὶ ὁ Κύριος μᾶς παραγγέλλει νὰ δίνουμε βαρῦτητα στὰ πνευματικὰ, ὡστόσο «κἀκείνα», δηλαδὴ τὰ ἐξωτερικὰ σχήματα, ἔχουμε ἐντολὴ «μὴ ἀφιέναι», νὰ μὴν τὰ παραλείπουμε. Γι' αὐτὸ, καὶ στὴν Παλαιὰ καὶ στὴν Καινὴ-Νέα Διαθήκη ὁ Θεὸς καθορίζει μὲ ἀκριβεία κάθε λεπτομέρεια τῆς λατρευτικῆς τελετουργίας, καθόσον εἶναι ὄχι τῆς ἀκαταστασίας, ἀλλὰ τῆς εἰρήνης Θεός (βλ. Α' Κορ. 14,33). Μία δὲ ἀπὸ τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς εἰρήνης εἶναι ἡ εὐταξία.

Σὲ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν εἰρηνικὴ, εὐρυθμὴ καὶ ὀρθὴ ἐπιτέλεση τῆς θείας Λειτουργίας ἀφιερώνεται ἡ παροῦσα ἔκδοσις, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μία ἐπὶ πλέον ἔκφραση τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀδελφότητός μας νὰ μοιραστῆ τὸν πνευματικὸ καὶ πολιτιστικὸ πλοῦτο τῆς ἱστορικῆς μας Μονῆς μὲ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Στὴν ἔκδοσις αὐτὴ παρατίθενται αὐτόουσια τὰ κείμενα τῶν διατάξεων, δηλαδὴ λειτουργικῶν ὁδηγῶν, ἀφ' ἑνὸς ὡς βοήθημα σὲ ὅλους τοὺς ἐρευνῶντας τὶς λειτουργικὰς διατάξεις, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὡς εὐκαιρία γιὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μελετήσουν τὶς ρίζες καὶ τὶς πηγὰς τῆς λατρευτικῆς μας παραδόσεως, ὥστε νὰ «γνωρίσωμεν τὴν λειτουργικὴν ὁδὸν ἐν ἣ πορευόμεθα».

Εὐχαριστοῦντες θερμῶς τοὺς ἀγαπητοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνεργάτες στὴν κατάρτιση τοῦ μικροῦ τούτου πονήματος, ἐλλογιματότους καθηγητές: τὸν κ. Παναγιώτη Σκαλτσῆ (ὁ ὁποῖος ἐξεπόνησε καὶ τὰ Προλεγόμενα), τὸν κ. Γεώργιο Φίλια, τὸν πρωτ. Μιχαὴλ Zheltov, τὸν πρωτ. Ἀλέξανδρο Rentel, τὸν κ. Erich Lamberz, τὸν κ. Shota Gugushvili καὶ τὴν κα Καίτη Μαντζαρίδου, εὐχόμεσθε σὲ ὅλους τοὺς ἀναγνώστες «ἀναξωπυρεῖν» τὴν ἀγάπην τῆς εὐπρέπειας τοῦ οἴκου Κυρίου.

Ὁ Καθηγούμενος
τῆς Ἱερᾶς καὶ Σεβασμίας
Μεγίστης Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου
Τὰ Γενέθλια τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ ,βη' / ,βιθ'

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ ΓΡΑΜΜΑ	7
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ	11
ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΚΤΗ.	15

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ «ΠΡΟΦΙΛΟΘΕΪΚΗ»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	19
ΚΕΙΜΕΝΟ	25

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	47
ΚΕΙΜΕΝΟ	55

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΜΙΣΤΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	81
ΚΕΙΜΕΝΟ	87

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	139
------------------------------	-----

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ
ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΤΟΥ ΙΔ' ΑΙΩΝΑ

ΤΟΜΟΣ Β'
ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ

ΙΕΡΑ ΜΕΤΕΠΙΣΤΗ ΜΟΝΗ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΤΟΥ ΙΔ' ΑΙΩΝΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄
ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2019

† σὺν ἑτά, στ ω

90. ρι 5. μενίσαι, ε Γραφ

ὁ κωσάν
ζίνου πολ
πρά τῶ γε
μίσον
μῶδε μί
πρά φη, ὡ γ
ὡ γ ἡ ὡ γ
μῶδε μί
εμβρι:

Διὰ ταῦτα ἐστὶν ἡ τοῦ πρῶτου λειτουργί-
αυ ὡς γίνετ' ἐν τῇ μετὰ τὴν ἁγία.
ἡ τὰ ἐξ ὧν χειροτονιῶν, ποτ', καὶ π
γίνεται σὺ δὲ σὺ ταχθεῖσά παρὰ
πρωτονοτάριον τῆς αἰ
ὡ τὰ τῆς τοῦ θῶν μετὰ
λῆς κκχ. διακόνου
κὶ τὸν γεμιστὸν: τρ

Οι μέλλοντες πῆνθαι ἐπιτελεσάμενοι σαβοῦν,
ὀφείλοντες εἶναι ἄπονητον μόνως μὲ, κα
τηλλαγμένοι μετὰ τῶν ἁγίων καὶ μετὰ τῶν
κατὰ τὴν νόσον· καὶ τὴν καρδίαν ὀσκόδῃ
ναμῆς, ἀποπληρωθῆναι τῆς εὐλογίας.
ἄκρατέν σασ θάτ' ἐμικρον ἀφέσπερ,
ἐξ ἑυρηγορένηα μέχρι τοῦ τῆς ἱερουργί-
αυ καρῶν: **Π**ροδὲ τῶν καρῶν, οἱ ἄ πη-
ρέται, ἀπρεπίζονσι τὴν ἀναβαθρ-
ὲν πρῶτον πῆνθαι τὴν αἰτῆν ἐν δὸν τὸν
ναῦ, ἐν ταῖς βασιλικαῖς πύλαις,

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΔΙΚΑΣ 381 ΤΗΣ ΠΡΩΗΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΜΟΣΧΑΣ	7
ΚΩΔΙΚΑΣ 480 ΤΗΣ Ι.Μ.Μ. ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ	39
ΚΩΔΙΚΑΣ 984 ΤΗΣ Ι.Μ.Μ. ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ	65
ΕΙΛΗΤΑΡΙΟ 22 ΤΗΣ Ι.Μ.Μ. ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ	91
ΚΩΔΙΚΑΣ 135 ΤΗΣ Ι.Μ.Μ. ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ	127